

میزان توسعه‌یافتگی دهستان‌های شهرستان نور

سید رحیم مشیری

مدیر گروه جغرافیا، دانشگاه علوم تحقیقات تهران

محمدباقر اعتمادی

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جغرافیا گرایش برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات

ولی شریعت پناهی

استادیار دانشگاه آزاد واحد شهر ری

چکیده

در این مقاله با بهره‌گیری از منابع و اطلاعات و بررسی میدانی، دهستان‌های شهرستان نور و متغیرهای مربوط به آن شناسایی و مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته است و درجه و رتبه توسعه‌یافتگی دهستان‌های نه‌گانه شهرستان نور معلوم و اولویت در برنامه‌ریزی این دهستان‌ها مشخص شده است. برای مبنای تحقیقات انجام شده مشخص شد که دهستان میانرود و ناتل رستاق به‌عنوان دهستان‌های برخوردار از امکانات هستند و بقیه دهستان‌ها محروم هستند که علت محرومیت آن‌ها موقعیت جغرافیایی آن‌ها یعنی دوری از شهر نور، اختلاف ارتفاع یا کوهستانی بودن و محدود بودن جاذبه‌های تاریخی و توریستی را می‌توان ذکر کرد. بنابراین مشخص شد که اکثر دهستان‌های نور محرومند.

واژه‌های کلیدی: دهستان، خدمات، توسعه‌یافتگی.

۱- مقدمه

با وجود تحولات سریع در عصر حاضر و وجود نابرابری عمیق بین انسان‌ها در میزان برخورداری از امکانات و خدمات در سطوح مختلف: کشور، استان، شهرستان و ... روز به روز فاصله بین انسان‌ها در برخورداری از این امکانات و خدمات بیشتر می‌شود. ما در این مقاله سعی بر آن داریم تا مرتبه توسعه‌یافتگی در دهستان‌های شهرستان‌های نور را معلوم کنیم و علت آن

را مشخص کنیم تا در جهت کاهش مشکلات روستایی و نگهداشت جمعیت در روستاها گامی هرچند کوچک به طرف جلو برداریم. پس ضرورت داشتن یک استراتژی مناسب برای شناخت و از بین بردن این نابرابری الزامی است.

هدف از انجام این تحقیق، سطح‌بندی دهستان‌های شهرستان نور از نظر میزان توسعه‌یافتگی است. نوع تحقیق، تحقیق علمی می‌باشد. این تحقیقات را باید تحقیقات حل مسئله یا حل مشکل نامید و آن‌ها را نوعی تحقیق کاربردی قلمداد کرد زیرا نتایج آن مستقیماً برای حل مسئله خاص به کار گرفته می‌شود. (حافظ نیا، ۱۳۸۵، ۵۲). نوع روش تحقیق تحقیق موردی یا زمینه‌ای است. مطالعات موردی سابقه اطلاعات لازم را برای طراحی تحقیقات بزرگ فراهم می‌آورد. (آسایش و مشیری، ۱۳۸۱، ۴۵)

۲- روش گردآوری اطلاعات

تکنیک گردآوری آمار و اطلاعات استفاده از روش‌های کتابخانه‌ای و استفاده از جدول آمارنامه‌ها و نشریه‌های رسمی - دولتی و تحقیق میدانی می‌باشد و با استفاده از روش‌های تجزیه و تحلیلی داده‌ها، همبستگی، طبقه‌بندی و تجزیه و تحلیلی اطلاعات مذکور می‌پردازیم که برای این کار از نرم افزار رایانه‌ای (SPSS) استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش، دهستانهای نه‌گانه شهرستان نور می‌باشد.

۳- موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

شهرستان نور در غرب استان مازندران است و شمال آن دریای خزر و شرق آن شهرستان آمل و جنوب آن رشته کوه‌های البرز و غرب آن شهرستان نوشهر قرار دارد (مجتهد زاده، ۱۳۴۶، ۳). شهر نور پیش از صوفیه به رستم‌دار معروف بوده و یکی از قدیمی‌ترین شهرهای مازندران غربی است که تا چندی پیش به آن سولده می‌گفتند (سعیدیان، ۱۳۸۳، ۸۵۴). دهستان اوزرود که یکی از دهستان‌های شهرستان نور است، دارای موقعیتی کوهستانی و در جنوب غربی شهرستان نور قرار دارد. روش کشت مرسوم در کشاورزی این منطقه به صورت دیم است و باغات گیلاس آن معروف است. دهستان تتارستاق در قسمت جنوبی شهرستان نور قرار دارد و کوهستانی است. معدن و کارخانه‌های شن و گچ و ماسه در آنجا وجود دارد. دهستان شیخ فضل‌الله نوری کوهستانی است و در قسمت جنوبی شهرستان نور قرار دارد. کشاورزی آن‌ها به صورت دیم بوده و دارای باغات گیلاس و سیب هستند. قلعه پادوس‌بانان یا قلعه پولاد از آثار تاریخی این دهستان است. دهستان لایوچ، کوهستانی است و در مرکز شهرستان نور قرار دارد که از جاذبه‌های طبیعی و اکوتوریستی آن می‌توان به آب گرم معدنی لایوچ اشاره کرد. دهستان

میانرود در قسمت شرقی شهرستان نور واقع شده که کوهستانی بوده و از آثار تاریخی آن می‌توان امامزاده‌ای در نافلار، قدمگاه امامزاده بکر ابن علی، زادگاه علامه محدث نوری و حوزه علمی او را نام برد. این دهستان دارای جنگل‌هایی بسیار زیبا می‌باشد. دهستان ناتل رستاق در قسمت جنوب شرقی شهرستان نور واقع شده و کوهپایه‌ای است. امامزاده اسماعیل و جاده زیبای واز، از جاذبه‌های گردشگری آن محسوب می‌شود. دهستان میان‌بند در غرب شهرستان نور واقع شده که موقعیت ارتفاعی آن جلگه‌ای - کوهستانی است. جاذبه‌های گردشگری این ناحیه شامل پارک جنگلی رویان و آبشار آب پری است. دهستان ناتل کنار سفلی در قسمت شمال شهرستان نور واقع شده و جلگه‌ای - ساحلی است. کشت برنج در آنجا رواج دارد. در نهایت دهستان ناتل کنار علیا در شمال شهرستان نور قرار دارد که جلگه‌ای - کوهپایه‌ای بوده که از جاذبه‌های طبیعی آن می‌توان به پارک جنگلی کشپل، آبشار زیبای آن و امامزاده سلطان اشاره کرد.

۴- تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها

در دهه‌های اخیر، کاربرد روش‌های کمی در برنامه‌ریزی منطقه‌ای به طور فزاینده‌ای افزایش یافته است. روش کمی به مجموعه‌ای از فناوری، الگوهای آماری و ریاضی اطلاق می‌شود که در تحلیل پدیده‌ها و موضوع‌های مختلف جغرافیایی کاربرد دارد (بهفرور، ۱۳۸۶، ۴۶). یکی از روش‌های درجه‌بندی مناطق از نظر توسعه‌یافتگی، روش (SCORE-Z) است. این روش قادر می‌باشد یک مجموعه را به زیرمجموعه‌های کم و بیش همگن تقسیم کند، و درجات توسعه و توسعه‌یافتگی هر کدام از زیر مجموعه‌ها را تعیین کند. این روش یک روش مناسب جهت تعیین درجه‌بندی و مقایسه مناطق و نواحی گوناگون با توجه به درجه توسعه‌یافتگی آن‌ها می‌باشد و معیار قابل قبولی برای بررسی و سنجش میزان توسعه‌یافتگی این نواحی در اختیار برنامه‌ریزان قرار دهد.

استفاده از روش مذکور در ایران و نیز در سطح مناطق کشور به‌طور جداگانه کمتر مورد عنایت قرار گرفته است و به‌جرات می‌توان گفت که در این خصوص، در مورد دهستان‌های نهگانه نور اقدامی صورت نگرفته است. در این مقاله سعی شده است با استفاده از روش مذکور و با بهره‌گیری از ۳۷ نوع متغیر، تمام دهستان‌های نور رتبه‌بندی و درجه توسعه‌یافتگی آن مشخص و اولویت‌های توسعه در این شهرستان به ترتیب تعیین گردد.

با توجه به اینکه مهمترین گام در توسعه و برنامه‌ریزی محلی - منطقه‌ای تعیین اهداف توسعه و کاهش عدم تعادل‌ها است با تعیین درجات توسعه هر یک از دهستان‌ها تشخیص جهت و نوع توسعه امکان‌پذیر می‌باشد. (توسعه در عمل به‌معنای یک رشته گذرا است که در آن یک

جامعه و اجزای ترکیب کننده آن با آهنگی هرچه سریع تر و با هزینه‌ای هرچه کمتر، با توجه به همبستگی جمعیت‌ها و جمع‌های کوچک و بزرگ از مرحله‌ای کمتر انسانی به مرحله انسانی می‌رسند. (Progress in Human Geography, 1982, 465)

توسعه یک فعالیت انسانی است که جهت‌گیری فرهنگی دارد و نمایانگر یک تغییر و تحول ارگانیک است و باید با شرایط مشخص هر کشور و ارزش‌های فرهنگی هر جامعه تطابق داشته باشد (World Bank, 1975, p: 3).

۴-۱- معرفی متغیرهای مورد مطالعه

در این پژوهش، ۳۷ نوع متغیر مهم که در مجموع می‌تواند بیانگر ساختار کلی هر یک از دهستان‌های نور باشند، مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته‌اند که این آمار از نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵ مربوط به دهستان‌های شهرستان نور جمع‌آوری و مورد استفاده قرار گرفته‌اند. (جدول ۱)

جدول ۱- الف - متغیرهای مورد استفاده مربوط به دهستان‌های شهرستان نور

شاخص دهستان	جمعیت کل	تعداد واحد مسکونی	تعداد روستا	جمعیت ده ساله و پیشتر	جمعیت بانواد	جمعیت شاغل	تعداد خانوار	تعداد اشتغال اسلامی	تعداد تفریحی روستایی	نسبت کثرت تعداد روستایی	تعداد پاسگاه انتظامی	آب تصفیه‌شده	آب تسفیه نشده	برق	نوع کسبی گاز	حمام	مرکز بهداشت درهائی	داروخانه	خانه بهداشت
لوزرد	۱۷۰۱	۴۸۱	۱۶	۱۴۶۲	۹۱۲	۵۱۵	۴۹۶	۱۶	۰	۴	۱	۰	۱۶	۱۶	۰	۱۶	۱	۱	۶
تارستان	۲۳۳۸	۵۵۳	۱۱	۱۹۷۴	۱۴۳۹	۶۴۰	۵۶۷	۹	۰	۱	۰	۸	۱۰	۰	۰	۹	۱	۱	۶
شیخ فضل الله نوری	۴۰۴۴	۸۸۷	۲۰	۲۳۰۲	۲۴۶۶	۱۰۹۸	۹۷۹	۲۰	۱	۱	۱	۱۸	۱۹	۰	۰	۱۹	۱	۱	۷
لاویج	۳۴۹۹	۵۵۰	۱۳	۲۷۹۸	۲۲۵۹	۶۶۲	۶۲۲	۱۱	۰	۱	۲	۰	۹	۰	۰	۱۰	۲	۱	۳
مبارود	۱۲۶۶۸	۲۶۴۸	۲۹	۱۰۷۷۲	۸۹۷۴	۳۴۳۸	۲۸۵۲	۳۹	۱	۱	۰	۰	۲۵	۳۹	۰	۲۴	۲	۲	۱۷
نائل رستاق	۱۶۰۰۱	۲۹۹۴	۲۹	۱۲۵۸۹	۱۱۰۲۲	۳۸۲۴	۳۲۲۱	۲۸	۰	۰	۰	۰	۲۷	۰	۰	۲۸	۲	۲	۱۱
میان بند	۷۸۰۵	۱۴۴۶	۲۹	۶۲۴۹	۵۴۲۳	۱۸۰۶	۱۵۱۸	۲۷	۰	۲	۰	۰	۲۴	۲۵	۰	۱۸	۱	۱	۷
نقل کنار سفلی	۸۹۱۰	۱۹۱۷	۶	۷۱۶۲	۶۲۵۴	۲۳۸۹	۲۰۰۲	۱۶	۱	۴	۰	۰	۵	۶	۰	۴	۱	۱	۴
نائل کنار علیا	۹۶۳۷	۱۷۳۰	۲۰	۷۵۴۵	۶۶۹۲	۲۱۳۴	۱۸۰۷	۱۶	۱	۴	۰	۱	۱۴	۱۸	۰	۱۸	۰	۰	۸
میانگین	۷۵۱۱/۴۴	۱۵۶۷/۳۳	۲۰/۳۳	۵۹۸۳/۸۹	۵۰۳۷۰۰	۱۸۲۳۰۰	۱۵۵۶/۶۷	۲۰/۲۲	۲/۰۰	۲/۰۰	۰/۴۴	۰/۱۱	۱۵/۰۰	۱۸/۸۹	۰/۰۰	۱۷/۲۳	۱/۲۲	۱/۱۱	۷/۶۷
انحراف معیار	۵۰۶۴/۳۹	۹۳۴/۳۱	۱۰/۲۹	۴۴۸۵/۸۹	۳۵۴۹/۴۱	۱۲۳۴/۶۶	۱۰۰۴/۸۸	۹/۵۱	۰/۵۳	۱/۵۸	۰/۷۳	۰/۲۳	۶/۸۷	۱۰/۲۵	۰/۰۰	۹/۳۴	۰/۶۷	۰/۶۰	۴/۱۸

منبع: مرکز آمار ایران ، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵

جدول ۱-ب- متغیرهای مورد استفاده مربوط به دهستان‌های شهرستان نور

شاخص / دهستان	پزشک	دندانپزشک	تجربی	دندانپزشک	روستایی	پهناور	دانشگاه	دانشگاه	موج متوسط	موج ام	شبکه اول	شبکه دوم	شبکه سوم	صندوق پستی	روستایی	دفتر پست	تلگراف	تلن	ایادی	وسله نقلیه	دسترسی به	مجهز و روزنامه	دسترسی به	
اوزرود	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۶	۱۶	۱۳	۴	۰	۲	۰	۰	۰	۶	۱۵	۰	۰	۰	۰	
تارستان	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۱	۱۱	۹	۱	۱	۲	۱	۱	۰	۲	۹	۰	۰	۰	۰	
شیخ فضل الله نوری	۲	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۰	۲۰	۱۸	۲	۰	۵	۱	۱	۱	۷	۹	۰	۰	۰	۰	
لاویج	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۳	۱۳	۱۰	۷	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۸	۰	۰	۰	۰	
میاندو	۱۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۳۹	۳۹	۳۹	۳۸	۲۵	۴	۵	۲	۱۳	۳۷	۰	۰	۰	۰	۰	
ناتل رشاق	۵	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۲۹	۲۹	۲۹	۲۷	۱۴	۱	۴	۱	۱۷	۲۹	۰	۰	۰	۰	۰	
میان بند	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۹	۲۹	۲۴	۲۳	۰	۲	۰	۰	۰	۲۰	۰	۰	۰	۰	۰	
ناتل کنارسقی	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۶	۶	۶	۶	۶	۴	۴	۴	۱	۶	۶	۳	۰	۰	۰	
ناتل کنارعلیا	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۹	۹	۲۰	۲۰	۰	۱	۳	۰	۱۳	۱۴	۰	۰	۰	۰	۰	
میانگین	۲/۷۸	۰/۶۷	۰/۳۳	۰/۸۹	۱/۵۶	۷/۳۳	۰/۱	۲۰/۳۳	۲۰/۳۳	۱۸/۶۷	۱۴/۲۲	۵/۱۱	۲/۴۴	۲/۱۱	۷/۵۶	۰/۵۶	۱/۱۱	۱۶/۱۳	۰/۳۳	۰/۳۳	۱/۰۰	۱/۰۰	۱/۰۰	۱/۰۰
انحراف معیار	۳/۳۵	۰/۷۱	۰/۵۰	۱/۲۷	۱/۶۷	۳/۵۰	۱/۳۹	۱۰/۳۹	۱۰/۳۹	۱۰/۳۹	۱۳/۱۷	۸/۸۲	۱/۵۱	۱/۹۰	۱/۹۰	۰/۷۳	۵/۵۷	۱/۰۰	۱/۰۰	۱/۰۰	۱/۰۰	۱/۰۰	۱/۰۰	۱/۰۰

منبع: مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵

۲-۴- استاندارد کردن متغیرهای مورد مطالعه

با توجه به این که تمام داده‌ها یا متغیرهای (جدول) مقیاس‌های متفاوتی دارند، باید کاری کرد که دخالت مقیاس‌های متفاوت از داخل جدول از بین برود تا بتوانیم مواردی را که مورد بررسی قرار می‌دهیم، با مقیاس خاصی با هم تطبیق دهیم. برای این منظور لازم است داده‌های مورد مطالعه (جدول ۱) را استاندارد کنیم. برای استاندارد کردن ابتدا میانگین هر ستون را محاسبه می‌کنیم.

$$\bar{y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_{i,j}$$

در مرحله بعدی، انحراف معیار هر ستون (SDJ) را از جدول بالا محاسبه می‌کنیم.

$$sd = \frac{\sqrt{\sum_{i=1}^m (x_i - \bar{x})^2}}{n}$$

با در دست داشتن میانگین و انحراف معیار هر ستون از جدول (۱) جدول Z (۲) را تشکیل می‌دهیم. (داشتن میانگین صفر و انحراف معیار یک برای هر ستون، به کنترل صحت جدول Z کمک می‌کند.)

$$Z_{i,j} = \frac{y_{i,j} - \bar{y}_j}{sd_j}$$

در فرمول بالا Z میانگین yام و sdj انحراف معیار ستون yام است. به این ترتیب جدول (Z) به شکل جدول (۲) تشکیل می‌شود.

جدول ۲-الف - جدول استاندارد متغیرهای مربوط به دهستان‌های شهرستان نور

شاخص/ دهستان	جمعیت کل	تعداد واحد مسکونی	تعداد روستا	ساده و پیشرفته جمعیت ده	جمعیت باسواد	جمعیت شاغل	تعداد خانوار	تعداد شورایی اسلامی	تعداد خدمات روستایی	مرکز خدمات روستایی	تعداد تعاونی	تعداد باسگاه نظامی	تعداد آب شسته شده	تعداد آب شسته نشده	آب برق	تولید کنسرو گاز	حمام	مرکز بهداشت درمانی	داروخانه	خانه بهداشت
اوزرود	۱۱۱۴۷	۱۰۵۵	۴۲۶	۱۱۶۲	۱۱۶۲	۱۰۷۵	۱۰۵۵	۴۴۳	۸۲۰	۱۲۶۵	۷۶۷	۲۳۳	۱۴۵	۲۸۱	۱۲۲	۱۸۳	۴۹۰	۸۳	۳۹۹	
تارستان	۱۰۲۱	۹۷۸	۸۹۷	۱۰۴۴	۹۷۳	۹۸۴	۱۱۷۹	۸۲۰	۶۳۲	۱۲۶۵	۷۶۷	۲۳۳	۱۰۸	۸۸۸	۸۹۱	۸۳	۴۹۰	۸۳	۳۹۹	
شیخ فضل الله نوری	۱۰۶۸۴	۱۰۶۲۱	۱۰۲۱	۱۰۶۸۰	۱۰۲۱	۱۰۶۸۰	۱۰۲۱	۱۰۶۲۱	۱۰۵۶	۱۲۶۵	۷۶۷	۲۳۳	۱۴۵	۱۰۱۰	۱۷۸	۴۹۰	۸۳	۸۳	۳۹۹	
لاویج	۱۰۷۲	۹۸۱	۷۸۲	۱۰۷۰۵	۷۸۲	۹۵۵	۹۶۹	۸۲۰	۶۳۲	۱۲۶۵	۷۶۷	۲۳۳	۱۷۳	۸۶۷	۷۶۴	۱۱۶	۱۶۴	۸۳	۱۱۷	
میانه رود	۱۰۲۱۵	۱۰۶۲۳	۱۰۶۲۳	۱۰۲۱۴	۱۰۶۲۳	۱۰۲۱۴	۱۰۶۲۳	۱۰۵۶	۶۳۲	۱۲۶۵	۷۶۷	۲۳۳	۱۴۵	۹۶۱	۷۸۴	۱۶۴	۱۶۴	۸۳	۲۲۲	
ناتل رستاق	۱۰۶۷۶	۱۰۶۲۴	۱۰۶۲۴	۱۰۶۷۵	۱۰۶۲۴	۱۰۶۷۵	۱۰۶۲۴	۱۰۶۱۸	۶۳۲	۱۲۶۵	۷۶۷	۲۳۳	۱۴۵	۷۹۱	۱۶۴	۱۶۴	۱۶۴	۸۳	۷۹۶	
میان بند	۱۰۵۷	۱۰۲۲	۱۰۲۲	۱۰۶۷	۱۰۲۲	۱۰۲۲	۱۰۲۲	۸۲۰	۶۳۲	۱۲۶۵	۷۶۷	۲۳۳	۱۳۱	۵۶۴	۱۷	۱۷	۴۹۰	۸۳	۱۶۰	
ناتل کنارسطی	۱۰۲۶۴	۱۰۴۸۱	۱۰۳۷۹	۱۰۴۹۸	۱۰۳۷۹	۱۰۴۹۸	۱۰۳۷۹	۱۰۴۴۳	۱۰۵۶	۱۲۶۵	۷۶۷	۲۳۳	۱۴۵	۱۲۷	۲۲۷	۲۲۷	۴۹۰	۸۳	۸۸۷	
ناتل کنار علیا	۱۰۴۹۱	۱۰۲۸۱	۱۰۲۸۱	۱۰۴۹۶	۱۰۲۸۱	۱۰۴۹۶	۱۰۲۸۱	۱۰۴۴۳	۱۰۵۶	۱۲۶۵	۷۶۷	۲۳۳	۱۴۵	۸۶	۱۷	۱۷	۴۹۰	۸۳	۱۰۸	

جدول ۲-ب - جدول استاندارد متغیرهای مورد مطالعه مربوط به دهستان‌های نور

شاخص/ دهستان	بزشک	دندان پزشکی	تجرباتی	دندان پزشکی	تجرباتی	بهداشت بار	بهداشت بار	بهداشت بار	بهداشت بار	بهداشت بار	بهداشت بار	بهداشت بار	بهداشت بار	بهداشت بار	بهداشت بار	بهداشت بار	بهداشت بار	بهداشت بار	بهداشت بار	بهداشت بار	R
اوزرود	۵۳۱	۴۶۴	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۷۲۸۲
تارستان	۵۳۱	۴۶۴	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۲۲۸۵۸
شیخ فضل الله نوری	۱۰۲۲۲	۱۰۸۳۳	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۲۹۹
لاویج	۵۳۱	۴۶۴	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۹۰۶۵
میانه رود	۲۱۴۵	۹۴۳	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۴۹۸۱۷
ناتل رستاق	۱۰۶۲۲	۱۰۶۶۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۲۳۵۳
میان بند	۵۳۱	۹۴۳	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۳۷۰۴
ناتل کنارسطی	۱۰۵۳۱	۱۰۶۴۲	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۱۱۴	۴۴۲۸
ناتل کنار علیا	۱۰۲۲۲	۱۰۶۴۱	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۱۰۶۶	۳۳

۴-۳- محاسبه درجه توسعه یافتگی دهستان‌ها

درجه توسعه یافتگی دهستان‌ها از طریق محاسبه مجموع ZIJ مقدار استاندارد شده برای هر دهستان به دست می‌آید. در این مرحله مقادیر گوناگون موجود در هر سطر، برای هر یک از دهستان‌ها را از جدول (۲) به دست می‌آوریم و در ستونی به نام ستون SCORE-Z قرار می‌دهیم.

۴-۴- رتبه‌بندی دهستان‌ها

رتبه‌بندی یا سطح‌بندی عبارت از تعیین لایه‌های لازم یک سازمان است تا بر حسب تفکیک مقیاس‌های کمی، واحدها را در سطح مشابه سازماندهی کند. دامنه‌های کمی اختلاف سطوح، اختلاف کیفی و وظایف و عملکردها را بیان می‌کند. رتبه‌بندی یا سطح‌بندی می‌تواند به صورت روابط منسجم از کوچک به بزرگ و نظم سلسله‌مراتبی باشد. به منظور نمایش بهتر نتایج پژوهش، رتبه توسعه‌یافتگی هر دهستان را با استفاده از ستون (SCORE-Z) تعیین می‌کنیم. در این مرحله رتبه دهستان‌ها بر اساس کمترین امتیاز تعیین می‌گردد. بدین ترتیب دهستانی که کمترین امتیاز را در بین دهستان‌ها دارد در اولویت‌بندی دارای رتبه اول برنامه‌ریزی است و آخرین رتبه نیز به برخوردارترین دهستان‌ها تعلق می‌گیرد.

چنانچه در جدول (۳) مشاهده می‌شود دهستان تئارستاق به عنوان محروم‌ترین دهستان شهرستان نور، رتبه‌بندی اول را در برنامه‌ریزی دارد پس از آن به ترتیب دهستان‌های لایوچ و ازرود دارای رتبه دوم و سوم هستند همچنین دهستان میانرود به عنوان برخوردارترین دهستان رتبه نهم و به دنبال آن دهستان نائل رستاق و شیخ فضل‌الله‌نوری به ترتیب رتبه هشتم و نهم را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۳- تعیین درجه و رتبه توسعه‌یافتگی دهستان‌های نه‌گانه شهرستان نور

دهستان	تئارستاق	لایوچ	ازرود	نائل‌نور سفلی	میانرود	نائل‌نور علیا	شیخ فضل‌الله‌نوری	نائل رستاق	میانرود
رتبه توسعه‌یافتگی	۲۳/۸۵۸-	۱۹/۰۵-	۱۷/۲۸۲	۴/۴۲۸-	۳/۷۰۴-	۱/۱۸-	۰/۲۴۹-	۲۵/۵۳	۴۳/۹۱۷
اولویت در برنامه‌ریزی	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹

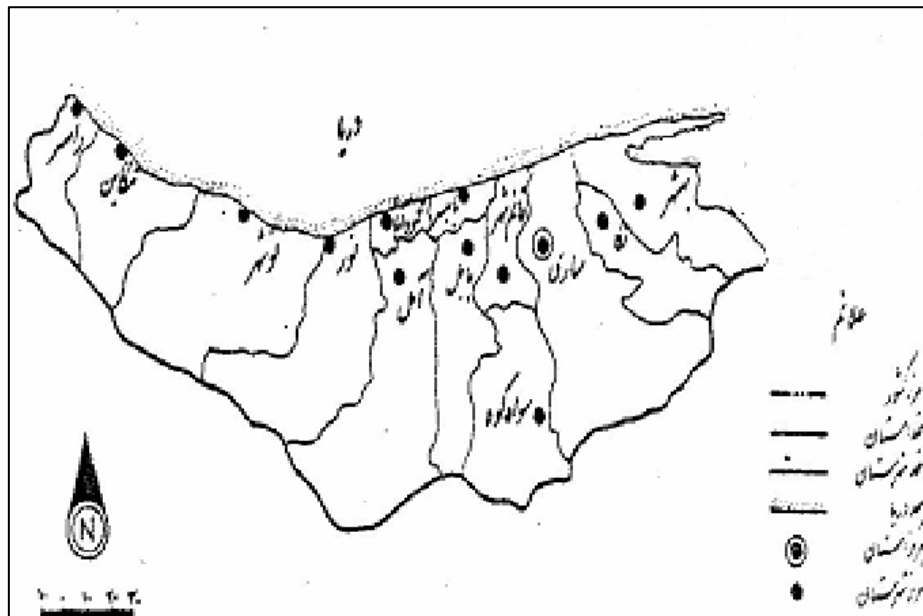
نتیجه گیری

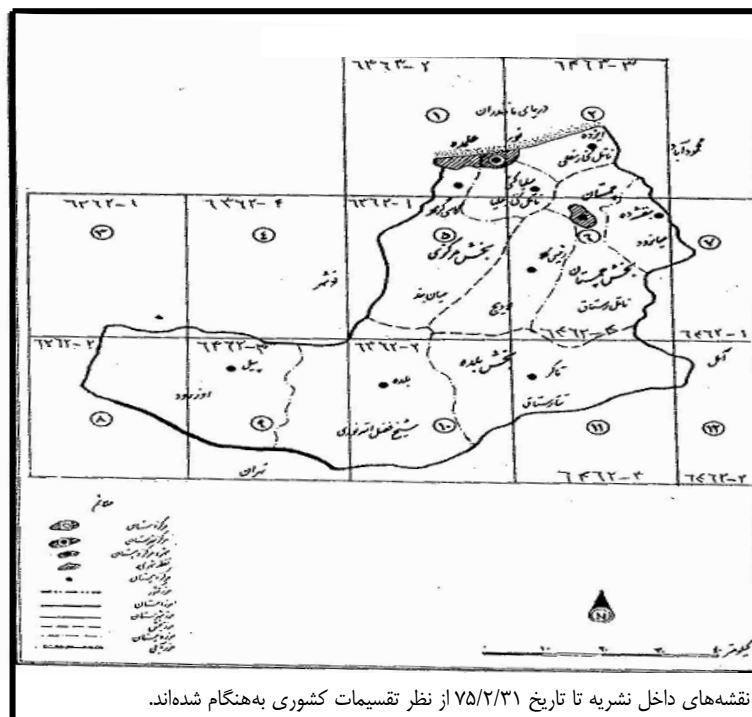
- از مطالعه و بررسی و تحلیل داده‌ها و متغیرهای ۳۷ گانه مورد توجه در این پژوهش، نکات مهم زیر قابل استنتاج هستند:
- ۱- از مقایسه درجه توسعه‌یافتگی دهستان‌های شهرستان نور در جدول ۲ می‌توانیم به وجود ناهماهنگی و عدم تعادل شدید از نظر توسعه اقتصادی، اجتماعی بین دهستان‌های نور پی ببریم.
 - ۲- در جدول مذکور مشاهده می‌شود که درجه توسعه‌یافتگی دهستان میانرود با ۴۳/۹۱۷ دهستان نائل رستاق با ۲۵/۵۳، مثبت و در درجه توسعه‌یافتگی سایر دهستان‌ها از شیخ فضل الله نوری تا تارستاق منفی می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت که دهستان میانرود و نائل رستاق دهستان برخوردار و مابقی دهستان‌های شهرستان نور محروم می‌باشد. به این ترتیب صحت فرض اول پژوهش تأیید می‌گردد.
 - ۳- از مقایسه درجات توسعه‌یافتگی دهستان‌های گوناگون از ۴۳/۹۱۷+ (دهستان میانرود) ۲۳/۸۵۸- (دهستان تارستاق) متغیر است، به وجود شکاف عمیق توسعه بین دهستان‌های نور پی می‌بریم و بدین ترتیب صحت فرض دوم پژوهش نیز تأیید می‌گردد.
 - ۴- دهستان میانرود و نائل رستاق به عنوان دهستان برخوردار و سایر دهستان‌ها به عنوان دهستان‌های محروم تلقی می‌شوند. بدین ترتیب می‌توان گفت که از تعداد کل دهستان‌های نور فقط دهستان میانرود و نائل رستاق از جمله دهستان‌های برخوردار و دهستان شیخ فضل اله نوری، نائل کنارعلیا، میان بند، نائل کنار سفلی، ازرود، لاویج و تارستاق از جمله دهستان‌های محروم می‌باشند.
 - ۵- یکی از علل اختلاف در میزان برخورداری از امکانات در دهستان‌ها، موقعیت جغرافیایی در داخل شهرستان است. دهستان میانرود به عنوان برخوردارترین دهستان در نزدیکی شهر نور و شهر چمستان واقع شده است، ولی دهستان تارستاق در جنوبی‌ترین قسمت شهرستان نور واقع شده و از شهر نور فاصله بسیار زیادی دارد، پس محروم‌ترین دهستان نور است.
 - ۶- اختلاف ارتفاع یا کوهستانی بودن یکی دیگر از علل محروم بودن دهستان‌ها می‌باشد، بنابراین اکثر دهستان‌های کوهستانی محرومند.
 - ۷- دهستان‌هایی که جاذبه‌های تاریخی، طبیعی و توریستی دارند، برخوردار از امکانات هستند.
 - ۸- در مجموع می‌توان گفت که میزان توسعه‌یافتگی چون در اکثر دهستان‌های نور پایین است این شهرستان یکی از شهرستان‌های محروم کشور می‌باشد.
 - ۹- به‌منظور فراهم‌سازی زمینه توسعه کلی شهرستان ضرورت دارد که از وجود منابع متعدد طبیعی - انسانی، آب و هوای مطلوب، خاک مناسب، وجود متخصصان و تفکر علمی و نیز وجود پتانسیل‌های قوی اقتصادی در این دهستان بهره کافی جست.

۱۰ - متعادل‌تر کردن الگوی فعلی توزیع امکانات و خدمات و تمرکززدایی از برخی از دهستان‌های شهرستان نور منجمله دهستان میانرود و ناتل رستاق به منظور بهره‌مند سازی تمام ساکنان دهستان‌های محروم از این امکانات و خدمات برای رسیدن به عدالت اجتماعی و جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه افراد از نواحی اطراف و شهرهای کوچک و دهستان‌های بزرگ، راهکار مهم این است که باید مد نظر مسئولان و برنامه‌ریزان شهرستان نور قرار گیرد و همچنین از سیل روز افزون جمعیت جوان مهاجر به شهرهای بزرگی چون تهران جلوگیری کنیم.

۱۱ - مبادرت دولت به سرمایه‌گذاری، برنامه‌ریزی و اقدامات اساسی در جهت ارتقای شهرستان نور در ابعاد گوناگون اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی ضرورت حیاتی دارد.

۱۲ - در نهایت اینکه بر اساس یافته‌های این پژوهش دهستان‌های تتارستاق، لایویج، ازرود به ترتیب اولویت‌های اول تا سوم را در زمینه انجام برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری جهت دار و هدفمند در سطح شهرستان نور دارد.

نقشه ۲- اندیکس نقشه شهرستان نور به تفکیک بخش و دهستان

منابع

- ۱- حافظ نیا، محمد رضا، ۱۳۸۵، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، انتشارات سمت، ص ۵۲.
- ۲- آسایش و مشیری، ۱۳۸۱، روش شناسی و تکنیک‌های تحقیق علمی در علوم انسانی با تأکید بر جغرافیا، انتشارات قومس، ص ۴۵.
- ۳- مجتهد زاده، پیروز، ۱۳۴۶، نورشناسی، ص ۳.
- ۴- سعیدیان، عبدالحسین، ۱۳۸۳، شناخت شهرهای ایران، انتشارات علم و زندگی، ص ۸۵۴.
- ۵- بهفروز، فاطمه، ۱۳۷۸، فلسفه روش شناسی تحقیق علمی در جغرافیا، انتشارات دانشگاه تهران، ص ۲۰۹.
- ۶- محمدی، شفیعی، توسعه‌یافتگی در دهستان‌های اردستان، ماهنامه دهاتی، اردیبهشت ۱۳۸۶.
- ۷- مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵.
- 8- Progress in Human Geography. Vol16, 1982, p 465.
- 9- World Bank. 1975, P 3.